

datgene, is, niet tot den ganschen kosmos, Dr Bavinec trekt telkens een parallel tusschen de genezingswonderen b.v. en de bekeering, de verlossing der ziel van de zonde.

preteerd: „ze geloofden dat de Heere Jezus machtig was, ook hun leven te veranderen in een blij en gelukkig leven“!

Ziet Dr Kuyper de wonderen van Christus als de profetie en den aanvang van het herstel van den ganschen kosmos, Dr Bavinec trekt telkens een parallel tusschen de genezingswonderen b.v. en de bekeering, de verlossing der ziel van de zonde. Daarbij komt hij een enkele maal tot eigenaardige uitspraken, die sterk aan het vroegere vorgeestelijken doen denken, b.v. de blindgeborene moet het slijk afwassen in het badwater Siloam; dat beteekent: „als de booze gedachten en begeerten worden weggewassen door den waarachtigen Siloam, dan worden wij ziende.“ Dat na de opwekking van Lazarus de zwachtels moeten worden losgemaakt, wil zeggen: „Wij zijn nog gebonden door verkeerde gewoonten en karaktertrekken, die alle stammen uit den tijd, toen we nog „dood“ waren in de zonde. Die moeten één voor één worden losgemaakt.“ Mij dunkt, zulke geforceerde „toepassingen“ zijn het gevolg ervan, dat de auteur de groote lijn, Christus voortgaand werk tot verlossing van den kosmos uit het oog verliest, de wonderen uit het groote geheel isoleert en dan voor ieder op zichzelf gezet wonder een toepassing zoekt, door te gaan vergeestelijken.

Ernstig bezwaar heb ik ertegen, dat de schrijver — 'hangt weer samen met zijn geheelen opzet — den Heiland veel te weinig laat zien als Gods grooten Ambtsdrager, Profet, Priester en Koning. Aan het eind van de behandeling der Evangelien volgt wel een samenvattend overzicht en daarbij worden ook deze ambten van Christus besproken, maar de geheele geschiedschrijving, alles, wat van Jezus gezegd wordt, wordt niet gedragen door het besef, dat Hij is Profet, Priester en Koning. En kunnen we dan Christus wel recht zien? Gevolg hiervan is dan ook, dat de auteur telkens dingen over Christus zegt, die u 't voorhoofd doen fronsen, b.v. als Jezus op 12-jarigen leeftijd in den tempel is: „Hier kon Hij alles vergeten (?) en alleen, stil bezig zijn met den wil van Zijn Vader“, als Simon de Farizeer niet de beleefdheid heeft Jezus' voeten te wasschen, enz.: „de Heiland deed alsof Hij niets merkte, Hij liet in geen enkel ding voelen dat Hij beleedigd was. Jezus gaat nooit op persoonlijke beleedigingen in (wat zijn dat bij Christus?). Daarvoor is Hij veel te ver verheven boven onze menselijke dwaasheden en gevoeligheden“; als, na de verheerlijking op den berg het ongelooft van de discipelen Hem smart: „Jezus, die al Zijn lijden altijd zoo nederig en zonder klagen verdroeg, kon het op dit oogenblik niet laten te doen gevoelen, hoe zulke dingen Hem diep bedroefden“; en, om niet meer te noemen, als de Heiland de kinderen zegent: „Die klare kinderoogen, die Hem aanstaarden, en die zachte kinderhanden, die zich zoo vertrouwend naar Hem uitstrekten, ontroerden Hem.“

De schrijver laat telkens Jezus spreken met zachte, vriendelijke stem — bij de verschijning aan de apostelen op den opstandingsdag is dit beslist onjuist, blijkens Marc. 16:14 verweet Christus hen hun ongelooft en hardigheid des harten en Marcus bezigt hier een woord, dat smaden, schelden beteekent — ook teekent de auteur den Heiland meermalen met tranen in de oogen, zelfs wanneer de Schrift hierover zwijgt. Als de schrijver Christus voortdurend geteekend had als den Ambtsdrager, dan had hij er geen behoefte aan gehad die menselijke gevoelsuilingen (die bovendien telkens gefantaseerd worden) naar voren te schuiven. Zijn neiging tot psychologiseeren speelt hem hier parten, zooals dat ook het geval is, wanneer het ongelooft verklaard wordt uit droefheid of jaloesheid en hierdoor de gruwel ervan niet voldoende uitkomt.

Ik wil nu verschillende uitdrukkingen, die aanleiding kunnen (en haast wel moeten) geven tot misverstand laten rusten.

Is dit boek van Dr Bavinec wellicht haastwerk? Een geschiedenis der Godsopenbaring is het helaas niet. En 't wordt ook overigens gedrukt door zulke bezwaren, dat — wederom helaas — m.i. geconstateerd moet worden, dat de Gereformeerde theologie en dus ook het Gereformeerde leven er niet verder door zijn gebracht.

F. de V.

Geloof en Mystiek.

Men herinnert zich, dat prof. Hepp oordeelde, de behandeling van het onderwerp „Geloof en Mystiek“ voor een afdeling van den Jongelingsbond te moeten afkeuren: wilde men nu twist brengen? Het „Geref. Jongelingsblad“ schrijft dienaangaande:

Wij gelooven, dat Prof. Hepp hier wel een beetje al te bezorgd is. De vraagstukken, waarover hier gehandeld werd, zijn nu eenmaal — men moge dit betreuren of niet — in publieke behandeling en dan bestaat er niet het minste bezwaar tegen, dat ook onze opgroeiende jeugd daarover wordt ingelicht. Daarbij moet Prof. Hepp niet vergeten, dat het

ten slotte de afdelingsbesturen zijn, die aan de sprekers hebben verzocht deze onderwerpen te behandelen, zoodat, indien er al iets afkeurenswaardigs had plaats gehad, de sprekers in elk geval vrijuit gaan; zij hebben immers slechts gedaan, wat van hen gevraagd werd en de verantwoordelijkheid voor de keuze van het onderwerp ligt bij de besturen der afdelingen.

Maar nog eens — nu eenmaal deze punten in bespreking zijn, acht ik het volstrekt niet afkeurenswaardig, dat onze opgroeiende jeugd er ook eens iets van hoort. De sprekers weten ook wel, dat er verschil van opinie is, maar ze hebben natuurlijk het volste recht hun eigen meening naar voren te brengen, terwijl de hoorders het volste recht hebben om daarover ook nog eens na te lezen, wat anderen hebben gezegd.

Persoonlijk heb ik in Den Haag de rede van Prof. Schilder aangehoord en op den vorm van zijn rede was absoluut niets aan te merken; hij heeft zijn eigen meening naar voren gebracht, maar er is geen sprake van geweest, dat iemand zich door dat betoog ook maar eenigszins gekwetst kon voelen, ook al was hij het er niet mee eens.

Deze critiek van Prof. Hepp schijnt ons dan ook totaal overbodig en zij lijkt ons bepaald onjuist, wanneer beweerd wordt, dat eerst in de laatste jaren door enkelen een andere beteekenis geïmporteerd werd.

Vóór ik ter vergadering ging, had ik even de Christelijke Encyclopaedie opgeslagen, om eens na te lezen wat daar over „mystiek“ werd gezegd. Het artikel is van wijlen Dr Rullmann en mij trof al heel gauw de uitspraak, „dat we met „mystiek“ op heidenschen bodem staan“. In het heele artikel wordt geen goed woord van de mystiek gezegd en hier kunnen we toch niet zeggen, dat we te doen hebben met een meening, die de laatste jaren door enkelen geïmporteerd werd, want deze encyclopaedie is al bijna 15 jaar geleden uitgegeven en de naam van Prof. Schilder wordt niet onder de medewerkers vermeld.

Het blijkt dus wel, dat ook in vroeger jaren over de mystiek zeer verschillend werd gedacht.

't Hangt er maar van af wat men onder „mystiek“ verstaat.

Daar ben ik dankbaar voor.

Het Finsche wonder.

Uit het „Algemeen Weekblad“:

Voor het uitbreken van den oorlog tusschen Finland en de Sovjet-Unie maakte de vertegenwoordiger van een buitenlandsch blad in Helsinki een schampere opmerking over het Finsche leger, waarvan de gevechtskracht niet groot scheen. Hij zei verachtelijk: „In Finland weten de menschen alleen, hoe ze bidden moeten“. Veldmaarschalk Mannerheim, die de opmerking gehoord had, antwoordde daarop categorisch met de woorden: „En dat is belangrijker dan iets anders“.

De Hongaarsche Protestantische Peradiens, die in haar Maartnummer dit voorval vermeldt, voegt daaraan toe: „In Hongarije begint zelfs de „neutrale“ pers meer en meer te begrijpen, wat het geheim van het Finsche wonder is. De Luthersche bisschop Turocz formulereerde dat in deze zinnen: „Hoe wonderlijk is de sympathie, waarmee de heele wereld de ongeëvenaarde tegenstand van Finland heeft gevolgd. De belangstelling van de wereld kan men niet omschrijven met het woord „sensatiezucht“, want in dat geval zou men de Finnen niet in eerbiedig zwijgen hebben gevolgd... 't Hart van de wereld klopt voor de Finnen. De Finnen zagen dezen oorlog waarlijk als een kruistocht. Elke aankondiging van het sneuvelen van een Finsch soldaat eindigt met de woorden: „Gevallen in den strijd voor geloof, huis en vaderland“... Gebed is belangrijker dan iets anders“.

„Onbewuste prediking“.

Uit het „Algemeen Weekblad“:

De onbewuste prediking is altijd de beste, de ongezochte tank is altijd de ware, de onwillekeurige daad de invloedrijkste.

Als ik niet de ambtelijke prediking van Christus had, zou ik van de „onbewuste“ (?) prediking van Jezus niets weten.

Votum liturgicum.

De Heer H. Algra schrijft in „Leeuwarder Kerkbode“ (classicaal):

Vroeger hadden we in onze dorpskerk twee bordjes, waarop de te zingen psalmverzen werden aangegeven. Ze werden er met krijt op geschreven. Op het bordje stond:

- Ps.
- Lezen
- Ps.
- Ps.
- Ps.

Dat beteekende, dat de tekst er niet op werd aangegeven. Die tekst, dat bleef zoo lang mogelijk het geheimje van den dominee. Daar kwamen we achter precies voor den collectezang.

De volgorde was n.l.: zingen (onder welk zingen de Kerkeraad binnen kwam en een stil gebed deed), lezen van de wet en Schriftgedeelte, „lang gebed“, voorafspraak.

Die voorafspraak werd altijd met groote belangstelling beluisterd.

Begonnen werd met een algemeene stelling, met een verwijzing naar een kerkvader, enz. En dan, na enkele elegante schijnbewegingen, stevende de dominee op zijn tekst af, „dewelke ulieder aandacht vindt opgeteekend in het eerste boek van Mozes, genaamd Genesis, enz.“

Wanneer de tekst zoo op het laatste oogenblik werd onthuld, als een verrassing, die de dominee zoo lang mogelijk in petto hield, kwamen we tot den collecte-

zang, waarna de punten van de preek werden afgehandeld. Maar de voorafspraak bleef toch het eigenlijke kunststuk. Het geheimzinnige paadje naar den tekst.

Hoe geheel anders deed dominee Boekenooen van St. Anna Parochie het soms. Hij kondigde weken van te voren reeds aan, wat dan en dan aan de orde zou zijn.

In den laatsten tijd gebeurt dat meer. De Hervormden in Huizum b.v. hebben thans een predikant, die als zijn onderwerp aankondigt: Durven, of Drie Kaarsjes etc.

Maar ik denk, dat zulke aankondigingen toch eigenlijk in hoofdzaak dienen om de nieuwsgierigheid te prikkelen.

Wie nu onder dat oude regime van den eindelijk onthulden tekst heel pienter was, kon soms met een redelijke kans op succes raden, welken tekst de dominee tot stoffe van overdenking had gekozen. Het te lezen Schriftgedeelte gaf daaromtrent eenige aanwijzing.

Dat is immers de beteekenis van het lezen van een gedeelte uit de Heilige Schrift: men wil den tekst zetten in het kader van de Schrift.

Vroeger was dat niet zoo. Toen werd er uit den Bijbel voorgelezen, vóór de dienst begon. Er waren menschen, die wel een half uur te vroeg in de kerk zaten. Radio-tijd-seinen waren er niet. Het orgel zorgde niet, zooals nu, voor eenige verstrooiing. Daarom ging een ouderling voorlezen, tot het tijd was en de dominee verscheen.

Misschien moet daaruit worden verklaard, dat de schriftlezing nog steeds zoo dicht aan het begin van den dienst wordt gezet.

Maar logischer zou het zijn, als die Schriftlezing werd geplaatst bij het aflezen van den tekst. Desnoods met duidelijke aanwijzing, dat dit te lezen Schriftgedeelte werd gekozen in verband met dezen tekst.

Wanneer daar meer de klem op wordt gelegd en in de preek ook naar het gelezen Schriftgedeelte wordt verwezen, dan zal dat een prikkel zijn er beter op te letten, wat gelezen wordt en zal men er misschien toe komen, het thuis nog eens met belangstelling te lezen of na te kijken.

Om over na te denken, zelfs voor wie — ik weet dat zoo niet — meenen mocht, dat hier liturgische voetangels en klemmen liggen.

„Kerkgangers“ en „hoorders“.

Uit „Kerk en Wereld“ (vrijzinnig):

Wij zullen niet ontkennen, dat, gerekend naar de kwantiteit, de vrijzinnige kerkgang in de meeste gevallen het aflegt tegen de rechtzinnige. Maar wij ontkennen, dat dit een alles zeggende maatstaf ter beoordeling is. Ik herinner mij een scherp woord, door een rechtzinnig collega in arren moede gesproken: „Wij hebben de kerkgangers, maar gij hebt de hoorders“.

Wij geven dit natuurlijk niet door om instemming te betuigen. Slechts de aardige onderscheiding tusschen „kerkgaan“ en „hooren“ verdient de aandacht.

K. S.

„Het gepredikte Woord“. Preeken van Johannes Calvijn, vertaald door Ds J. Douma en Ds W. H. v. d. Vegt. Deel III. Feeststoffen. T. Wever, N.V. — Franeker.

Dit deel bevat preeken over stoffen voor den tijd van Paschen tot Pinksteren, en ook eene preek over de wederkomst des Heeren. De teksten zijn genomen uit Mattheus, Ephiëze, II Thessalonicensen, II Timotheus, Hand. 1:1—11; 2:1—24.

Het uitnemende en bijzondere, dat van de vorige deelen dezer uitgaaf gezegd werd, geldt ook van dit deel.

S. GRELIDANUS.

Generale Synode der Gereformeerde Kerken.

Maandagavond kwam de Generale Synode der Geref. Kerken te Sneek weder bijeen.

Het was wel onder zeer droeve omstandigheden. Immers enkele uren tevoren had Dr H. Kaajan het tijdige met het eeuwige verwisseld.

Deze vergadering was dan ook geheel aan de nagedachtenis van dezen geliefden Utrechtschen predikant gewijd.

Er bestond voor deze plechtige zitting meer dan gewone belangstelling. Vele leden der Geref. Kerk van Sneek toonden hun medeleven. Ook de burgemeester van Sneek, de heer L. Poppinga, was aanwezig.

Van de familie van Dr Kaajan waren aanwezig de heer Kaajan uit Groningen, een broeder en luitenant Kaajan, een zoon van den overledene.

De praeses der Synode opende te ruim 7 uur de vergadering en nadat gezongen was Ps. 103:8 en 9 ging hij voor in gebed waarna hij las Ps. 90.

Appel nominaal.

Vervolgens hield de praeses appel nominaal, waarbij bleek dat Prof. Dr D. Nauta door ziekte ook deze week de vergadering der synode niet zal kunnen bijwonen; dat ouderling W. Hummelen is vervangen door zijn secundus-ouderling C. van Baren; dat ouderling R. Zuidema is vervangen door zijn secundus-ouderling A. Geschiere en dat enkele synodeleden eerst Dinsdagochtend aanwezig konden zijn.

'Tewijl al de aanwezigen zich van hun zitplaatsen verheven, berdeacht de voorzitter het heengaan van Dr H. Kaajan, een der voorstaande leden der Synode.

blijk de be-e schuul te a, ons besef maar wat n, wanneer ingelie van kte, wil ik en niet om groote klem omen ernst t het in de éne, groote leel niet al beheerscht, dat komt istering van

neen, tegen oorden inge-iden.

geworden, — de heils-gebeurtenis-waardige is nd de orde uel een on-len mensch Als na het heerlijkheid t zijn disci-dus geinter-